

15; § 3, 395.7) (trad. it. *comparatico*, ed. 1961, 462); valuós per a la llei fonètica del tractament de -TR- intervocàlic en català, car pel contrast de la -dr- amb la -r- de *compare*, dona un nou testimoni de la llei establerta a *LleuresC*, 184ss.

Comparatge. Comparet 'pagès de condició modesta': «les demás cases són de pagesos que se les passen medianament, *comparets*, treballadors, y de pobra gent» escrivia aquell gran... comparàs de la fi del segle XVIII que es feia dir Baró de Maldà (*Excursions*, p. 106). «Si encara no has estat mai a Sant Cebrià de Vallalta --- vés-hi i sabràs donar raó d'una vall tranquilla --- Un poble de *comparets* s'arrepentia a l'arrencada de la serra que munta cap a can Montsant, i el blanc campanar --- el persigna de mals pensaments», Coromines (*Silèn, O. C.*, 15b37). La VCatalà admet el mot en una desviació argòtica, donant-li el sentit de 'gitano' (eufemisme dels «interessats» a passar, o fer passar, bou per bèstia grossa): «la gitanada ja parava Déu sabia on: que els *comparets*, quan van de trànsit, fan més camí que el vent» (*Lenin, O. C.*, 974): potser sota influència castellana, car a Andal. i l'Arg. *compardrito* vol dir «chulo», 'peça, baranda'.

Impetrar [*empetrar* 1251, PPujol, *DocVgUrg.*, 16. 24, 16.70; *imp-* 1507]: *empetràs* 'aconsegüís', en *Blanquerna*, NCl. II, 139.7; *imp-*: aconseguir; *impetrat*: *impetratum*; *impetrar sacrificant* [Busa-N.]: pres de *impètrare* 'aconsegüir', derivat de *pàtrare* 'executar, complir', pròpiament 'complir (alg. c.) solemnement (els *patres* o ciutadans romans)'; *impetració* [Busa-N.]; *impetrador*, *impetrant*, *impetratori*. Del mateix *patrare* és derivat *perpètrare*: pres pel cat. *perpetrar* [LLull]; *perpetració* [Lacav.]; *perpetrador* [1403].

Eupatori, pres de *εὐπατόριον* id., planta anomenada així en memòria de *Eupàtor*, sobrenom de *Mitridates*, rei del Pontos, pròpiament 'El Pare de la pàtria'.

COMPOSTOS.

Parentre: la forma antiga fou la llatinitzant *parentre*, especialment aplicada a un collaret que, amb el pretext de servir-se'n per comptar el nombre d'oracions preceptuats, es feien regalar, en preciosos materials, les dones, les donzelles i... les monges: «coltells ab vori portant / ornats d'argent ab virolles, / e agnus-dei / de vellut, e *parentre* / de corall, qui bastaria / a una regina», Eiximenis (prosimficat en «*parentrestres* --- qui bastarien»: *EntreDL* I, 202, v. 33); «demanen als bèsties dels marits --- collars, *parentrestres*, manilles, correges e moltes vestidures», BMetge (*Somni III*); amb variants populars deturpades com *parentrestres* etc. *Pare-mestre. Pare-pedaç. Pare-petit*.

Patrocini [1401]: «Cascun advocat prometrà, e jurarà, que en les causes que veurà desesperades, al començament o enaprés, en qualsevol part del plet, segons mèrit de procés o en altra forma, *patrocini* no prestarà», Ban de la col·lecció de l'Arx. Mun. de Bna., sèrie 1401-9, 25; Lacav., pres del ll. *patrocínium* id.; *patrocinar* [Lacav.], *patrocinaror. Parricida* [c. 1450, *Curia*], pres del ll. *paricida* (var. tardana *parricida*) 'el qui mata un parent, i en particular el pare o mare', cpt. de *caedere* 'matar' amb un mot desconegut, que

només per etimologia popular fou relacionat (però ja des d'antic) amb *pater* o *parentes* 'pare i mare': veg., sobre la forma i etim. del mot llatí, Schrader, *Realexicon d. idg. Altertumskunde* 1901, p. 227 (potser pròpiament 'matador d'home de la tribu'); Wölfflin i Heraeus, *ALLG* XII, 171-2; XIV, 402; *parricidi* ['homícidis de pare», Lacav.], *Patrologia*, cpt. amb el grec *λόγος* 'tractat'. *Patronímic* [Lab.], amb *ὄνομα* 'nom'.

Patriarca [LLull]: «Saluda-t lo teu servidor, de part los àngels, e-ls *patriarques* e-ls profetes» (*Blanq.*, NCl. II, 30.17); «segons orde e regla de la alta justícia, aquí apparen los tres *patriarques*, qui són aquí tres reys glorioses, e pares cascadu de tres òrdens d'àngels», Eiximenis, *Dones*, § 389, 4º 263v1 (*EntreDL* I, 205); a la fi Eiximenis fou nomenat *Patriarca de Jerusalem*; de *πατριάρχης* 'cap de família', cpt. d'*ἄρχω* 'jo governo' i *πατρία* 'raça, llinatge'; «al mig de les boires del fum i ses marques, / camps de blat, en la pau dels *patriarques*, / maduren lentament els fruits anyals», Maragall (*Oda a Barcelona*, v. 69); «Adéu, Maragall! Auster confessor, dolcíssim confident, august *patriarca* ---», Coromines, 1911 (*Cant Terrenal, O. C.*, 1170b). *Patriarcal*: «la dita iglésia és molt antiga, intitulada del Sant Sepulcre, construhida en forma de creu, y sa divisa és una creu ab dos travessers, com que és *patriarcal*» [fi S. XVIII, B. de Maldà, *Excurs.*]; *patriarcat* [Belv.]; +*empatriarcar-se* 'reparar-se': el recordo ja molt usat des de c. 1910; +*empatriarcament*.

Cappare [S. XVIII, «cap de bandolina», *D'Ag.*, s. v. *cap*, p. 70b5f.ss.]; «els *cappares* del *Gavilan* i dels Tallers Rull, Ambut i Baldufa, aquella nit llops carnissers sota la pell de be ---», Coromines, *Pigmalió*, xv, p. 203; «el Rei féu un convit: convidà lo bo i millor des pobles, i els *cap-pares* de son reinat» men., Camps Merc. (*Folk. Men.* II, 35); 'sarment o tany', *CostManc.* I, s. v. Des del cat. a través del Bearn, o bé partint del Bearn, com a formació paral·lela a la catalana, el mot degué passar al basc, on existeix el NL i NP cpt. *Etxe-kapare*, encara viu en la memòria d'algú amb el sentit de 'casa noble, casa mayor, palacio', que és cognom propi de la *Terre de Cize* (*Garazi*), i també en el Bidassoa i a Irun; d'aquí l'il·lustre cognom *D'Et-xepare* autor del més antic recull de poesia en llengua basca (1545, cf. el pròleg de N. de Alzola en l'ed. facsímil de *D'Et-xepare*, Bilbao 1966).

N'és variant important i il·lustradora, *cappadre*: «lo cap, brot o fruyt principal --- arborum propago, scapus», Lab. 1839; *kappádre* «el sarment principal que surt d'una branca de cep» (per oposició a la *brocada*) a Porrera del Priorat (1936); «he visitat an En <Jaume> Carner, que és el *cap-padre* dels catalanistes <a Casa la Ciutat de Bna.>, el qual m'ha dit ---», P. Coromines, carta familiar del 19-xii-1902; murc. *cabo-padre* (GaSoriano). Per al doble tractament -r-/dr- veg. la meua nota sobre aquest mot en *LleuresC*, 186.

† Quant a la formació, vaci!lo: a) *capbreu* encreuat amb *patró*?; b) *patró* amb prefix *cap-*, tal com *cap-pare*, *cap-padre*, *capcingló* etc.; c) un *liber capitum*, en genitiu 'llibre de capitols legals' etc. en pronúncia gal·licana *capeton i després contaminat per *pa-*